

Norsk Arbeidsmandsforbund

Beretning 1907.

331.81(481)2

Ar17b

3.x

Arbejderbevægelses  
Arkiv  
og  
Bibliotek

# Beretning

om

## Norsk arbeidsmandsforbunds virksomhed i aaret 1907.

Aaret 1907 har for forbundet været et merkeaar i mere end en henseende. Ikke alene har forbundet fordoblet sit medlemsantal, hvilket vidner om massernes opvaagnen, men gennem de stedfundne kampe og opnaaede forbedringer har forbundet vist sin evne til at ivareta arbeidernes interesser, og derved er ogsaa troen paa og begejstringen for vor organisation steget, og vi har gjort et skridt længere og jifkere end nogensinde for.

Bed aarets begyndelse havde forbundet 10,622 medlemmer i 183 afdelinger. Ved aarets slutning 20,650 i 262 afdelinger. I aarets løb er i virkeligheden tilmeldt forbundet et langt større antal afdelinger end hvad ovenstaaende forffjel i afdelingsantallet viser, men dels har enkelte af de nyistiftede foreninger ikke været levedygtige og dels er andre foreninger blit opløst eller nedlagt, og medlemmerne flyttet til andre pladse og er der tilsluttet bestaaende foreninger eller har igjen oprettet forening. Dette er saaledes tilfældet med vei- og jernbanearbejdere.

### Agitationen.

har i aarets løb været drevet med al kraft. Foruden den agitation som vanligvis foregaar mand og mand imellem og gennem foreningerne, har forbundets funktionærer til stadighed foretaget foretø og delvis ogsaa længere agitationsture, men den som i dette, som ogsaa i de forrige aar har været mest benyttet som agitator, det er H. Berntsen. Allerede ved aarets begyndelse foretog han en 14 dages tur til Fredrikshald og omegn, for at vinde dette felt for organisationen. For var Fredrikshald næsten uberørt af jagorganisationen, men ly-

ledes det nu at saa stiftet en række foreninger med det samme, og er siden flere kommet til; men Berntsen maatte her afbryde sin virksomhed og begive sig til et andet felt — hidtil uden organisation, men hvor der gjordes særlig trav paa hjælp og støtte til organisationsarbeidet. Dette felt var Sulitjelma. Ved at ville indføre "slavemerkeshystemet", hadde her bolaget git arbejderne anledning til at rejse sig og danne sine foreninger. Denne beslutning fattedes en vinterdag af en stor arbejderforsamling paa Langvandet, hvor saa at si alle Sulitjelmas arbejdere, en 15 a 1600 mand, var samlet. Efter Berntsens ankomst blev foreningerne endelig konstituerede og et stedligt styre valgt.

Paa vaaren foretog Berntsen en agitationsture langs kysten fra Skiensfjorden og til Bergen, og derfra langs Bergensbanen tilbage til Ostlandet. Af andre ture, som Berntsen i aarets løb har foretaget, kan nævnes til Vestfjorddalen og Rjukan, hvilken tur maatte afbrydes paa grund af udbrudt thjus, og tur til Alesund med besøg paa flere mellemiggende steder.

Paa sommeren foretog A. Kalvaa en længere agitationstur gennem Nordlands og Tromsø amter, en tur til Alesund og Kristiansund, foruden i Trondhjem og omegn. Stortingsmand Søbo foretog paa høsten, for forbundets regning, en tur i Søndre Bergenshus, og flere andre personer har ogsaa delvis været benyttet i agitationen. Forbundets formand og sekretær har i stor udstrækning været ude paa reiser, og derunder delvis udført agitation og delvis forhandling med arbejdsgiverne.

Desuden er til de stedlige styre i

Ar 3

Kristiania, Bergen, Trondhjem, Drammen, Skien, Fredrikstad, Fredrikshald, Alesund samt til Ramsos og Foldalens foreninger bevilget mindre beløb til stedlig agitation. I alt er der i aarets løb anvendt til agitation kr. 8768.54.

### Forbundsstyret.

Forretningsudvalget har gennem hele aaret været de samme som blev valgt paa landsmødet, nemlig Rich. Hansen, Kr. Torres, Joh. Karlgren, Gunnar Sethil, Ivan Bjerkmann og Petter Fjeld.

De udenbys styremedlemmer har ligeledes været de samme som valgtes af landsmødet, nemlig Joh. Gudmundsen, J. K. Sundt, Lars J. Torres, N. Kalvaa, Alb. Eberhardsen, Karl Lundgren og Andr. Foreland.

Forretningsudvalget har i aarets løb afholdt 39 forretningsudvalgsmøder, hvor 605 sager er behandlet. Det samlede forbundsstyre afholdt aarsmøde 28. og 29. marts. Enkelte sager har været forelagt det udenbys styre til skriftlig afstemning.

Til hovedkontoret er i aarets løb ankommet 3700 almindelige breve, 478 tryksager og 2535 bancobreve. Dertil kommer at afdelingerne i Kristiania foretar sine indbetalinger paa kontoret, saaledes at ialt er udfiret 3884 kvitteringer for modtagne indbetalinger. I samme tidsrum er fra kontoret afsendt 5068 almindelige breve, 256 bancobreve og 3237 pakker og tryksagsforjendelser. Ved siden af de afsendte bancobreves antal kommer den udbetaling, som direkte er foretaget paa kontoret, j. eks. til afdelingerne i Kristiania og omegn, og ligeledes under den store lockout blev streikunderstøttelsen til Sarpsborg afhentet paa kontoret.

— "Arbejdsmanden" udkom i aaret med 12 numer. Oplaget var de 3 sidste numre 24,000 eksp.

Paa forbundsstyrets aarsmøde forelaa forslag fra Fredrikstad stedlige styre om ansættelse af lokale forretningsførere. Dette spørgsmaals behandling resulterede i følgende enstemmige beslutning:

Skrivelsen fra Fredrikstad stedlige styre gir for nærværende ikke anledning til nogen forjoining, da spørgsmaalet om

ansættelse af lokale forretningsførere ikke kan sies at være fuldt udredt, ligesom ogsaa hensigtsmæssigheden af en saadan ordning ikke er bragt fuldt paa det rene. Styret anser det derfor heldigst at bibeholde den nuværende ordning, indtil der ved beslutning paa et landsmøde er vedtaget, at gaa til en omordning. Indtil saa sker, bemyndiges forretningsudvalget til at ansætte en bogholder, og forøvrigt anta den nødvendige hjælp paa kontoret og ude i distrikterne.

Som bogholder ansættes straks Martin Horgen, og anvendes forøvrigt i aaret en del ekstrahjælp paa kontoret.

Formandens arbejde blev imidlertid mere og mere uoverkommeligt, grundet de mange lønskrav og deraf følgende forhandlinger, hvorfor forretningsudvalget fra 1. novbr. af ansatte Gunnar Sethil som sekretær.

\*

Forbundets fremgang i økonomisk henseende vil fremgaa af regnskaberne, og vi skal indskrænke os til at henviser til disse hvad indtægter og udgifter angaar, og hvad kassebeholdningen er i de forskellige kasser. Ved sammenstilling og sammenligning, vil enhver for sig kunne føre sine betragtninger videre. Den ordinære kontingent kjender jo medlemmerne, og skal vi dertil tilføje, at under den store lockout var udlignet 14 ugers ekstrakontingent a 1 kr., altsaa 14 kroner pr. medlem. Paa grundlag heraf kan man regne ud medlemmernes udgifter til sin organisation. Den modsvarende post, hvad organisationen har bragt medlemmerne i høiere løn, findes paa tabellen over lønsbevægelsens resultat. Dertil maa da ogsaa merkes, at ikke alle fordele organisationen bringer, kan direkte udregnes i penge.

\*

Bed Den skandinaviske arbejderkongres var forbundet repræsenteret ved P. Fjeld, N. Eberhardsen og L. Torres, og ved Landsorganisationens kongres J. Bjerkmann og J. K. Sundt. Som repræsentant til den internationale socialistkongres i Stuttgart, blev paa styremødet valgt Rich. Hansen, men af denne repræsentation blev

der intet af, da kongressen afholdtes under den store lockout.

Efter landsorganisationens nye love, blev hovedstyret forandret baade hvad valg og antal angaar. Lige efter kongressen udgik i henhold til lovene fra sekretariatet opfordring om at vælge repræsentanter til hovedstyret. Hertil valgtes Kr. Torres, Joh. Karlgren, J. Bjerkmann, P. Fjeld og Martin Horgen. Rich. Hansen og Gunnar Sethil blev paa kongressen indvalgt i sekretariatet.

### Engkassen,

der traadte i virksomhed fra 1. oktober 06, var fra begyndelsen af at betragte som et eksperiment for at se, hvorvidt en institution af denne art, bygget paa frivillighedens grund, var levedygtig. Det er muligt, at man ikke endnu bestemt kan si, hvorledes det vil gaa; men efterat den nu har virket i 5 kvartaler, viser det sig, at indskrivningskontingent er betalt af 2335 medlemmer, at sygebidrag er udbetalt med en samlet sum af 5007 kroner, samt en kassebeholdning af kr. 4070.20.

Naar man ser paa tallene saa finder man snart, at det grænser indtil det umulige, at saa saa mange penge isammen ad frivillighedens vej have ved indsamling, og tallene taler derfor for forsikringsprincippet i modsætning til det frivillige listesystem.

### Den skandinaviske gjenfærdigheds-overenskomst.

Paa sidst afholdte landsmøde drøftedes tanken om samarbejde mellem de 3 skandinaviske arbejdsmandsorganisationer og saa dette nærmere udformet og bestemt ved en overenskomst. Spørgsmaalet blev ogsaa behandlet paa vore broderorganisationers landsmøder, og i december 1906 kom repræsentanter fra de 3 skandinaviske lande sammen til konferance i Göteborg, hvor man enedes om overenskomst angaaende gjenfærdig økonomisk støtte under store kampe (lockouter). Denne overenskomst blev i begyndelsen af 1907 omjendt til afdelingerne inden de 3 forbund til urafstemning blandt medlemmerne og blev med overveiende flertal vedtaget. Allerede

straks den var vedtaget, skulde den komme til at bestaa sin prøve, nemlig under lockouten i papir- og celluloseindustrien. — Nogle dage efterat denne var udbrudt, sammentraadte i henhold til overenskomsten 2 repræsentanter fra hvert af de 3 arbejdsmandsforbund i Kristiania til bestemmelse af gjenfærdigheds-overenskomstens virksomhed under lockouten. Paa grundlag af medlemsantallet og hvor meget der tiltrængtes til understøttelse pr. uge bestemtes, hvor meget pr. medlem og uge skulde udredes fra det danske og svenske forbund. Den støtte, som vi saaledes erholdt fra vore broderforbund, kom vel med under den lange kamp og viste tilfulde overenskomstens store betydning i økonomisk henseende; men ikke nok hermed. Ogsaa i moralsk henseende havde det sin store betydning for deltagerne i kampen at vide sig sikret støtte i størst mulig udstrækning, og dette var ogsaa et moment at regne med for modstanderne. De lærte tilslut at indse, at de havde regnet feil, og gjenfærdigheds-overenskomstens virksomhed bidrog ikke uvæsentlig til den heldige udgang af den store kamp. Vi har saaledes al grund til at være tilfreds med den indgaaede overenskomst og vil udtale det haab, at den ogsaa i fremtiden vil svare til sin hensigt og bli til held og gavn for de skandinaviske arbejdsmænd.

### Lønsbevægelser og konflikter.

Bed Snarums magnesitverk indtraadte arbejdsstansning 15. december. Den 18. januar holdtes forligsmægling angaaende konflikten, og det saa ogsaa ud, som bestyreren, ingeniør Daumann, vilde gjøre nogle indrømmelser angaaende kravet; men samtidig vilde han ha ind en bestemmelse om arbejdsgiverens ret overfor arbejderne og organisationen, hvilken forbundets forligsmæglere bestemt negtet at gaa med paa, da det kunde stabe en farlig præcedens for fremtiden. Siden kom streiken til at trække i langdrag, og nye forhandlinger blev ikke optat for i slutningen af april. Endelig den 4. mai blev overenskomst oprettet, og 6. mai gjenoptoges arbejdet.

Bed Skotselvens cellulose-

fabrik blev i slutningen af 1906 indledet forhandlinger om de fremtidige affordpriser ved fabriken. Fabriken havde nemlig udvidet sin produktion, og som følge deraf opstod forhandlingerne; men der opstod tvist om, hvor stor den fremtidige produktion vilde bli, og ved siden heraf kravet arbejderne lønsforhøielse. Men efter gjentagne forhandlinger lykkedes det i begyndelsen af januar at komme til enighed om saavel den ugentlige fortjeneste som om beregningsmaaden, og mellem forbundet og fabriken oprettedes overenskomst gjældende for 2 aar.

Gasverksarbejderne i Trondhjem fremsatte i forrige aar krav paa forhøiet daglon samt indførelse af 8 timers dag i rettorthuset. Kravet blev indbragt til forbundet og gav anledning til lange forhandlinger. Efterat ha passeret de forskellige kommunale instanser, blev endelig resultatet, at daglonnen blev noget forhøiet, og at i rettorthuset blev indført 8 timers skift — foreløbig for et tidsrum af 6 maaneder.

Murararbejderne i Drammen fik i begyndelsen af februar sin timeløn nedsat fra 35 til 32 ore paa byggearbejdet ved latinsskolen. Arbeidsnedlæggelse blev besluttet og blokade af vedkommende arbejde. Ved senere forhandling tog dog mesteren reduktionen tilbage.

Murararbejderne hos firmaet Høiem og Øvergaard i Trondhjem nedla arbejdet den 7. februar, fordi firmaet nægtet at betale den kontraktmæssige timeløn ved arbejdet paa smelteverket i Ålsviken. Der blev i anledningen ført endel forhandlinger mellem det stedlige styre og mesterforeningen, uden at enighed opnaaedes. Dertilmed førte den fra begyndelsen lille historie til, at mestrene iværksatte lockout for saavel murere som murarbejdere i Trondhjem fra 4. marts. Efter lange forhandlinger frem og tilbage om voldgiftsrets nedsettelse og voldgiftsrettens sammensætning, blev striden endelig afsluttet ved en saadan, arbejderne gjenindtatt i sine pladse, og firmaet Høiem og Øvergaard erklærede for fremtiden at ville

betale efter overenskomsten. Arbejdet gjenoptoges 25. marts.

Ved Djotens malmfelter i Bogen fik arbejderne ved nytårstid daglonnen reduceret med 25 ore pr. dag. Foreningen protesterede imod dette, og samtidig indsendte de forslag til fremtidig ordning af løns- og arbejdsforhold. Straks efter fik 15 af de ældste arbejdere opsigelse paa 14 dage. Efter endel forhandling, dels paa stedet og dels mellem forbundet og selskabets direktion, der har sit sæde i Nora i Sverige, endes man om en foreløbig overenskomst. Selskabet gik ind paa at indtætte i arbejde igjen de afskedigede arbejdere samt at betale den af arbejderne forlangte daglon. Desuden blev alt arbejde, der drives nat og dag, inddelt i tre skift a 8 timer. De øvrige punkter i arbejdernes krav blev udsat til vaaren under forudsætning af, at da skulde endelig overenskomst oprettes. I april maaned anmodet kompaniet om forhandling, og forbundet bemyndiget Oluf Amundsen i Narvik til paa forbundets vegne at forhandle, og resultatet blev, at overenskomst oprettedes.

Ved Kong Haakons guldgruber paa Bommeløven blev arbejdet nedlagt den 25. februar. Grunden var lønsreduktion og trakasserier mod foreningens tillidsmænd. Det viste sig ugjortelig ved forhandling at komme nogen vei med bestyreren. Strejken kom til at trække i langdrag, saa arbejderne søgte arbejde andetsteds. Endelig blev konflikten i september hævet og overenskomst oprettet, hvorved arbejdernes krav i sin helhed blev gennemført.

Ved Meraker træliberi foretog bestyreren i februar, mens bruget undergik reparation, en lønsreduktion af 25 ore, og da arbejderne protesterede herimod, blev de opfagte og bloteret for arbejde ved andre arbejdspladse i nærheden. Efter en tids forløb lykkedes det dog ved forhandling at opnaa overenskomst, hvorved bestyreren indgik paa at indtætte igjen samtlige arbejdere og at betale samme løn som før reduktionen. Overenskomsten be-

stemmer desuden, at alt overtidsarbejde skal betales med 40 pct. tillæg, at der ved arbejdsindskrænkning skal tages hensyn til ancienniteten, og at forhandlinger om affordpriserne skal optages med forbundet, efterat bruget er kommet igang.

Ved Turifos kraftanlæg i Meraker opstod i februar konflikt af den grund, at bestyreren udvidet tunnelen uden samtidig at forhøje affordprisen. Da arbejderne protesterede, blev det ene lag opfagt, hvorpaa de øvrige arbejdere gjorde fælles sag og opsa sine pladse. Konflikten blev bilagt efter kun en halv dags arbejdsnedlæggelse og kontrakt om arbejdsbetingelserne oprettet.

Ved Braastad og Klodeborgs gruber ved Arendal fik tommeborerne i februar sin pris reduceret med 10 pct. Samtidig fik 2 mand affked, fordi de nægtet at udjøre lastningsarbejde paa overtid. Ved forhandling blev konflikten bilagt med et for arbejderne gunstigt resultat.

Ved Det norske cheviotspinderi i Fredriksstad har det flere gange været forvillinger og paa nippet til at bli streik. Snart har det været lønsreduktion og snart affkedigelser. Ved forhandling har det dog lykkedes at faa sagen ordnet i arbejdernes favor.

Et af arbejderne ved Tofte cellulosefabrik reist lønskrav og derpaa følgende forhandlinger resulterte i, at der mellem forbundet og fabriken i februar oprettedes overenskomst gjældende til 1. oktober 1909. Ved de femte afdelinger indførtes 8 timers skift, og for de øvrige arbejdere opnaaedes ganske betydelige lønspaalæg.

Carbidarbejderne ved Hafs-lund opsa i januar den ifjor ved strejkens afslutning indgaaede overenskomst. Forholdene havde siden ifjor udviklet sig derhen, at den bestaaende overenskomst ikke rammet alle forhold, ligesom man ogsaa ønsket at forbedre lønningerne. Forhandlinger om ny tarif førtes i længere tid,

og enighed opnaaedes om ny overenskomst gjældende i 2 aar fra 1. april.

Ved Mojs cellulosefabrik blev den bestaaende overenskomst af arbejderne opfagt i slutningen af 1906. Ved forhandling mellem arbejderne og fabrikkens bestyrer blev ny overenskomst oprettet med adskillige forbedringer af lønsforholdene.

Sagbrugsarbejderne ved Opplandsbruget i Drammen gennemførte i marts maaned ved forhandling i sin helhed en af foreningen opstillet lønstarif gjældende for 1 aar.

Murararbejderne i Drammen blev ved murerbøndernes arbejdsnedlæggelse i begyndelsen af april arbejdsledige og gjorde derfor fælles sag med murerne og fremsatte sit lønskrav 45 ore pr. time. Efterat enighed var opnaaet mellem mestrene og murerne, tilbød mestrene murarbejderne 40 ore pr. time. Dette fandt murarbejderne med forbundets godkendelse ikke at kunne gaa med paa. Flere forsøg paa bilæggelse af konflikten førte ikke til noget resultat, og herunder gjorde mesterforeningen sig særlig bemærket ved, at de nedvoterede sine egne forhandleres forslag. Efter 5 ugers arbejdsnedlæggelse blev konflikten løst ved et mellemforslag — 40 ore timen det første aar og 45 ore det andet aar.

Brugsarbejderne i Drammen gennemførte i april ved forhandling med de forskellige brug — jagbrug og hovlerier — fordelagtige lønstarifer.

Den 24. april nedlagdes arbejdet ved Efers papirfabrik. Allerede i længere tid var ført forhandlinger angaaende et af arbejderne reist lønskrav. For de mandlige arbejderes vedkommende opnaaedes ogsaa enighed; men bestyreren holdt bestemt paa at ville reducere affordprisen for de kvindelige arbejdere, der kun forlangte at beholde, hvad de før havde. Et forligsmøde afholdt i Drammen førte heller ikke til bilæggelse, idet bestyreren holdt paa sit. Efter 3 ugers arbejdsstans blev

overenskomst oprettet. De kvindelige arbejdere, som truedes med reduktion, beholdt i tillæg til sin tidligere affordpris 1/2 øre pr. ris for binding. Overenskomsten gjælder til udløbet af 1909.

Sigtende overenskomst som i foregaaende blev ogjaa samtidig oprettet ved papirfabriken "Papyrus" paa Nedre Eker. Her var det arbejdsgiveren, som henvendte sig til arbejderne med opfordring om at fremkomme med forslag til tarif, da han vilde ha ordnet sig med sine arbejdere ved overenskomst for derved at undgaa at bli draget ind i den af arbejdsgiverforeningen planlagte lockout.

Stenarbejderne i Aalesund opsa sine pladse til 1. mai, da det ikke med entreprenorerne kunde opnaaes enighed om tarif i faget. Efter 1 uges arbejdsnedleggelse gennemførtes tarif — nybegyndere 40 øre pr. time, efter 2 aars arbejde i faget 45 øre og for de, der har arbejdet 4 aar i faget, 50 øre. Under forhandlingerne dannet entreprenorerne forening, og tarifen er oprettet mellem denne og Stenarbejdernes forening.

Sag- og tomtarbejdernes forening i Skien hadde i marts en konflikt med kammerherre Cappelen paa Ulefoss. Nævnte herre hadde nemlig foresat en lønsreduktion paa lastningen af malm. Efterat foreningen hadde tat sig af sagen, blev resultatet, at for lastning af malm blev bibeholdt de gamle affordpriser, og samtidig drev de igjennem en lønsforhøielse for arbeidet med trælasten af fra 35 til 60 øre pr. dag.

Ved Skiens papirfabrik fik arbejderne den 6. mai opsigelse paa 14 dage under foregivende af, at nævnte fabrik var nødt til at gjøre fælles sag med Skotsfos og "Union". Forinden opsigelsen hadde fabrikkens bestyrer opfordret arbejderne til at fremkomme med forslag til tarif. Da foreningens formand oplyste, at tarifen var indsendt til forbundet, beholdt han rejsepenge til Kristiania for at hente den. Efterat en skiforhandling var afholdt, blev arbejderne opagt, fordi de hadde indleveret tarifen. Rich. Hansen,

som paa den tid opholdt sig i Skien, jøgte forhandling og stillet et noget ændret tarifforslag, men uden resultat. Ved forhandling den 14. mai opnaaedes dog enighed om dette forslag, og overenskomst blev underskrevet den 16. mai.

Stenarbejderne i Bergen fik efter langvarige forhandlinger med de private ingeniører og entreprenører i Bergen og omegn oprettet overenskomst, der traadte ikraft 1. mai og gjælder til 1. mai 1909. Overenskomsten fastsætter en mindsteløn af 40 øre pr. time, 25 pct. tillæg for overtidsarbejde, 50 pct. for natarbejde og 100 pct. tillæg for helligdagsarbejde. ~~Desuden~~ bestemmelse om voldgift i tvistigheder angaaende overenskomsten.

Sliberiarbejderne ved Ramfoss træsliberi gennemførte i april maaned ved forhandling en lønsforhøielse af gennemsnitlig 50 øre pr. dag. Overenskomst oprettedes gjældende til 15. april 1908.

Stoberiarbejderne ved Hømmelviks verft og stoberi strejket fra 1. til 14. mai og opnaaet derved et lønstillæg af 4 øre pr. time.

Teglverksarbejderne ved Baklandets og Ridaros teglverker opnaaet i april ved forhandling gjennem det stedlige styre at faa sine løns- og arbejdsforhold tarifmæssig ordnet. Ved det førstnævnte verk blev arbejdstiden nedsat med 3 timer i ugen og ved det sidste har affordarbejderne faat 20 pct. forhøielse samt garanteret at faa sig udbetalt, hvad de tjener i afforden, hvad ikke tidligere altid har været tilfældet.

Ved Wittingfos papirfabrik afverget foreningen i april et lønsnedslag for de kvindelige arbejdere (forterersterne).

Stavanger hermetikarbederes forening opnaaet i slutningen af april at faa Stavanger blikemballegfabrik til at undertegne den samme over-

enskomst, som iijor blev oprettet ved de øvrige fabrikker. De fleste arbejdere ved nævnte fabrik har for ikke tilhørt foreningen, ligejom fabriken ikke har været medlem af Hermetikfabrikanternes forening.

Ved Alevfos papir- & cellulosefabrik har lønningerne været de aller daarligste i den branche hertilands. Angaaende et af forbundet og landsorganisationen godkjendt lønskrav fortes iwinter forhandlinger, og resultatet blev, at der mellem foreningen og fabriken oprettedes overenskomst for 1 aar. Der opnaaedes et lønstillæg af fra 5 til 18 pct.

Ved Rygene brug ved Arendal har arbejderne ved forhandling gennemført overenskomst gjældende for 3 aar. Lønsforhøielse er for mandlige arbejdere 30 øre pr. dag og for kvindelige arbejdere og gutter 20 øre pr. dag. Affordpriserne er i samme forhold forhøiet. Hele tillægget vil for brugets samtlige arbejdere (ca. 120) udgjøre ialt 15,000 kroner pr. aar.

Teglverksarb. i Drammen har ved forhandling opnaaet et almindeligt lønstillæg af 2 kroner ugentlig pr. mand.

For Hellefos træsliberi, Eker, blev allerede paa fjoraaret godkjendt løns- og tarif. Ang. denne fortes i længere tid forhandlinger og i juni opnaaedes at faa overenskomsten gennemført med en del ændringer og gjort gjældende for 2 aar. For alt dagarbejde opnaaedes fra 20 til 50 øres forhøielse pr. dag samt en mindre forhøielse af affordpriserne. Hellefosarbejdernes lønninger er nu med de bedste ved noget sliberi i landet.

Arbejderne ved de mekaniske verksteder. I slutningen af 1906 og begyndelsen af 1907 fremkom lønskrav fra flere af forbundets afdelinger, hvis medlemmer er beskæftiget i jernindustrien, jaaledes fra stoberiarbejderne i Kristiania, Bergen og Trondhjem og fra afdeling 43, Trondhjem. Samtidig forberedtes ogjaa lønskrav fra de andre forbund, der her medlemmer ved de mekaniske verksteder. Dette hadde ogjaa arbejdsgiverne en forudsølelse

af, og den 30. novbr. 1906 sendte Norsk arbejdsgiverforening sekretariatet en skrivelse, hvori udtales ønske om at fællesforhandlinger blev optat mellem arbejdsgiverforeningen og de forbund der har medlemmer ved de mekaniske verksteder, nemlig Norsk jern- og metalarb. forbund, Norsk formerforbund, Norsk træarbejderforbund og Norsk arbejdsmandsforbund. Efter dette blev kravene fra de 4 forbund opfat og oversendt arbejdsgiverforeningen og den 4. febr. tog forhandlingerne sin begyndelse.

Fra arbejdsgiverne mødte: Aksel Amundsen, Harald Jensen, E. Sommerfeldt og E. Heiberg fra Kristiania samt J. Jeppesen fra Stavanger, W. S. Svendsen fra Trondhjem og H. C. Flood fra Bergen.

Fra arbejderorganisationerne mødte: M. Nygaard fra Formerforbundet, S. Peterjen fra Træarbejderforbundet, Rich. Hansen fra Arbejdsmandsforbundet samt Edd. Svendsen og M. Ormestad fra Jern- og metalarbejderforbundet.

Efter adskillig meningsudveksling jaavel om formen som grundlaget for forhandlingerne, blev man enig om at gennemgaa alle foreliggende forslag. Arbejdsgiverne foreslog desuden, at der maatte træffes en foreløbig overenskomst, mens forhandlingerne paagaar. Følgende blev vedtat og undertegnet:

"Undertegnede komité, der er opnaevnt af Norsk arbejdsgiverforening paa den ene side og Norsk jern- og metalarbejderforbund, Norsk formerforbund, Norsk arbejdsmandsforbund og Norsk træarbejderforbund paa den anden side, er idag blit enige om følgende overenskomst, der skal være gjældende saalænge de af os paabegyndte forhandlinger paagaar:

Saalænge forhandlingerne paagaar, maa der ikke reises krav eller tvistesprosmaal, hverken fra arbejdernes eller arbejdsgivernes side ved de mekaniske verksteder, som er medlemmer af Norsk arbejdsgiverforening.

Hver af parterne har uopholdelig at underrette rette vedkommende om indgaaelsen af nærværende overenskomst."

I 6 møder droftedes forslagene uden at noget ændringsforslag fremkom. Ar-

beidernes repræsentanter fremholdt straks, at hvis der ikke opnaaedes enighed om mindsteløn, var forhandling om de øvrige punkter overflødig. Arbeidsgiverne gjorde indvendinger imod alle krav og søgte jærlig at paavise umuligheden af mindsteløn.

Den 11. februar foreslog arbejdsgiverforeningen forhandlingerne udsat en maaned til indhentelse af nærmere oplysninger. Efter konference sendte beidernes repræsentanter svar, at de ikke kunde tiltræde forslaget, og at hvis det fremdeles blev holdt paa af arbejdsgiverne, ansaa arbeiderne den foreløbige overenskomst som bortfaldt, da forudsætningerne ved dens indgaaelse ikke længere var tilstede.

Angaaende udsættelsesforslaget afholdtes en konference, ligesom ogsaa flere skrivelser veksledes i jagens anledning, uden at enighed opnaaedes, da begge parter holdt paa sit. Arbeidernes repræsentanter saa i udsættelsesforslaget en udhalingsspolitik, hvorfor det blev besluttet at stanse overtidsarbejdet.

Forhandlingernes resultat og stillingen forøvrigt blev indrapporteret for sekretariatet, og Jern- og metalarbejderforbundet androg om godkendelse til at fornye kravet ved Åkers værksted, og i tilfælde dette ikke blev indrømmet da at gaa til opmiggelse af pladsene. Dette blev af sekretariatet godkendt, men kom ikke til udførelse, da forhandlingerne blev gjenoptat den 5. marts og fortsatte da saaatj daglig til den 21. marts, da de blev afsluttet som fællesbehandlinger betragtet. Der blev ialt afholdt 22 fællesforhandlingsmøder.

Ved den endelige afstemning blev overenskomsten vedtat af parterne og traadte ikraft den 15. april.

Denne overenskomst indeholder bestemmelser om mindsteløn, affordarbejde, overtidsbetaling, attester, arbeidernes tilidsmænd samt en række almindelige bestemmelser. Den er saaledes noksaa omfattende og har siden i noksaa stor udstrækning været benyttet som mønster ved affattelsen af senere tarifer.

Samtidig med overenskomstens ikrafttræden opnaaedes en lønsforhøielse af 2—4 øre pr. time. Ved siden af den egentlige overenskomst om løns- og arbeidsforhold oprettedes ogsaa mellem Norsk ar-

beidsgiverforening og de 5 fagforbund (Møbelsnedterforbundet kom ogsaa tilslut med) oprettet en overenskomst angaaende forhandlinger og voldgift ved tvist og konflikter.

**Sulitjelma gruber.** Straks efter at organisationen deroppe var dannet og et stedligt styre oprettet, begyndte man at tænke paa at forholdene rettet paa ved en tarif om løns- og arbeidsforhold.

Da et tariffudkast var udarbejdet, opnaaet ogsaa arbeiderne ved en valgt komité at komme i forhandling med verkets direktor, og der opnaaedes ogsaa enighed om en tarif. Denne maatte imidlertid forelægges direktionen i Helsingborg og ikke længe efter modtog man meddelelse om, at direktionen havde forkastet overenskomsten. Forbundet besluttede at indlede forhandling direkte med konjul Persson; men imidlertid opsa arbeiderne sine pladse og ved den forhandling, som derpaa kom istand mellem arbeiderne og verkets direktor, blev overenskomsten endelig bragt i orden. Overenskomsten gjælder for 3 aar og har bragt arbeiderne store fordele.

**Stenarbejderne i Valnesfjorden,** hvilke er sjøsejlat ved et der værende stenbrud, blev, som følge af en henvendelse til sin arbejdsgiver om en lægning af afforden, opsaagt paa 14 dage. Det meget høflige andragende, arbeiderne affendte, gif ikke ud paa lønsforhøielse; hvad de forlangte var at daglønnerne ogsaa maatte saa afford, og for at dette skulde ske uden nogen yderligere udgift for arbejdsgiveren, tilbød affordfolkene sig at arbejde for en mindre pris end før. Denne tanke tiltalte nok ogsaa arbejdsgiveren fra først af, og man var saa nogenlunde enige, men da han erfarede, at arbeiderne var organiseret, opsa han samtlige arbeidere og tilbød de, der maatte ønske at arbejde, at saa arbejde for dagløn, naar de enkeltvis med ham indgif kontrakt. Ved opsigelsesfristens udløb, den 20. april, sluttede samtlige arbeidere.

3 august optoges nye forhandlinger, der førte til konfliktens afslutning med et tilfredsstillende resultat.

**Gejerfjos glasværk, Mag-nor.** Arbeiderne fremsatte her paa vinteren lønskrav, men dette blev modt med bestemt affslag, hvorfor pladsene blev opsaagt til 1. mai og arbejdet nedlagt. Streiksen paagif fra 1. mai til 1. novbr. (ialt 7 maaneder). Overenskomsten gjælder til 1. oktober 1909 og ved denne blev arbeidernes krav i alt væsentlig indrømmet.

Ved Slemmestad cementfabrik forsøgte arbeiderne gjentagne gange baade gennem foreningen og forbundet at saa indledet forhandling om en lønstarif, uden at dette lykkedes. Pladsene blev derfor opsaagt den 23. marts. Dagen for opsigelsesfristens udløb lykkedes det endelig forbundets formand at saa en forhandling med fabrikkens direktor istand, og denne førte til, at fabriken gif helt med paa 34 af de i tarifen opstillede 52 punkter og delvis med paa 12. Resultatet blev af foreningen godkendt og overenskomst for 1 aar oprettedes den 8. april. Tillægget vil for fabriken udgjøre en merudgift af 16,000 kroner pr. aar.

**Sagbrugsarbejderne ved Glengsholens brug i Sarpsborg** gif i vinter den isfor med firmaet indgaaede overenskomst opsaagt. Den gamle tarif blev med undtagelse af et par mindre væsentlige punkter i sin helhed gjenoprettet ved forhandling og overenskomst for 2 aar undertegnet.

**Cellulosearbejderne ved Vadrette cellulosefabrik** gif efter langvarige forhandlinger i april gjenneført et noksaa betydeligt lønskrav og samme fastsat ved overenskomst.

**Murararbejderne i Sarpsborg** gif i 1. halvdel af april efter 2 dages streik timelønnen forhøiet til 50 øre.

Ved Rjoli gruber opstod i slutningen af marts en konflikt, der var foranlediget ved at arbejdsgiverne vilde forlange arbejdstiden. Dette vilde arbeiderne ikke finde sig i, og da det ikke ved forhandling var mulig at komme til enighed, fremsatte arbeiderne sit ultimatum og

opjaa pladsene. Nogle dage senere gif imidlertid arbejdsgiveren med paa arbeidernes fordringer, og opsigelsen blev tilbagefaldt.

**Lockouten i papir- og celluloseindustrien.** 3 mai maaned kom forbundet op i den største konflikt, vi hidtil har haft her i landet, og hvori ogsaa medlemmer og afdelinger af andre forbund er blit inddraget. Arbeidsgiverne gif anledning til at prøve sit universalmiddel — storlockouten. Disse store konflikter ved Borregaard, "Union" og Embretfjos griber paa en saadan maade ind i hinanden, at det vistnok er bedst at omtale den i sammenhæng.

Ved de i 1906 gennem forbundet indlede forhandlinger og den derved opnaaede overenskomst gif arbeiderne ved Borregaard sin løn forhøiet med 14 pct. Men efterat overenskomsten var indgaaet ved de fleste papir- og cellulosefabriker blev lønningerne ved Borregaard gennemgaaende lavere end ved cellulose- og papirfabrikerne i Bustrud. Ved "Union" og Skotfjos ligedan. Ved Skotfjos gif en del af arbeiderne isfor sin løn noget forhøiet, men paa høide med de andre papirarbeidernes løn har den aldrig været. Som følge af dette misforhold gif arbeiderne ved Borregaard og Skotfjos forbundets og landsorganisationens godkendelse til at opsigte de gjældende overenskomster. Paa samme tid blev ogsaa godkendt lønskrav fra arbeiderne ved "Union" brug, Skien, der tilhører samme firma som Skotfjos. Ved Skotfjos udløb overenskomsten 1. mai. Da arbeiderne anmodet om forhandling angaaende de opsaatte tarifer, for saavel "Union" som Skotfjos, tilsendte selskabet arbeiderne et ultimatum, hvori der vistnok bydes en del af arbeiderne en lønsforhøielse, men samtidig forlanges, at der i overenskomsten indtages en bestemmelse saalydende: "Saalænge fabriken holder sig landets love efterrettelig, skal fagforeningen ikke kunne blande sig i fabrikkens dispositioner."

En saadan bestemmelse var det umulig at gaa med paa, selv om lønsatferne hadde været antagelige. Da de saaledes ikke var mulig at bli enige, og de for-

handlinger, der fortos med arbejdsgiverforeningen nærmest var at betragte som stinforhandlinger, blev arbeidernes plads opagt til 11. mai.

I den sidste uge for arbejdsnedlæggelsen blev der fra amtmanden i Bratsberg og politimesteren i Skien gjort kraftige anstrengelser for at faa nye forhandlinger istand og derved muligvis undgaa en arbejdsstansning; men alle anstrengelser strandet paa arbejdsgiverforeningens holdning. Noget underhandling for "Union" og Skotfos vilde de organiserede arbejdsgivere ikke vide noget af. Underhandlingerne skulde være fællede for "Union", Borregaard m. fl. fabrikker og udsættes til den 15. mai, altsaa 4 dage efter opsigelsesfristens udløb. Et af amtmanden og politimesteren stillet forslag om at udsætte med arbejdsnedlæggelsen ved "Union" og Skotfos og gjenoptagelse af arbejdet ved Embretfos til forhandlinger var forsogt, tiltraadtes af arbejderne, ligesom ogsaa bedriftens ledere var slemte for samme, men det afvises af arbejdsgiverforeningen, der overlegent svarte, at arbejdet gjerne kunde stanse, hvis arbejderne saa ønsket. Samtidig tilbodes forhandling den 15. mai paa grundlag af en mindsteløn af 3 kroner for fuldt arbejdsdygtige mænd. Vedtagelsen af dette grundlag vilde være det samme som at reducere samtlige lønstrav med 25 ore for Skotfos og 50 ore for Borregaards vedkommende, hvorfor arbejdsmandsforbundets forretningsudvalg ikke fandt at kunne gaa med herpaa, men foreslog istedet, at forhandlingerne fortos paa frit grundlag med adgang til at opta saavel arbejderne som fabrikernes og eventuelt andre forslag, som maatte fremkomme.

Dette grundet arbejdsgiverne længe og vel paa. Noget forhandlingsmøde den 15. blev ikke af. Derimod havde arbejdsgiverforeningens centralstyre møde den dag for at drøfte forbundets forslag, som de da endelig ogsaa vedtog. Men først 3 dage senere modtog forbundet meddelelse herom.

Samme dag (den 11.) som arbejdet ved Skotfos og Union stanset, blev samtlige arbejdsmandsforbundets medlemmer ved Borregaard opagt. Begrundelsen var, at ikke enighed kunde opnaaes med sag- og tomtarbejderne. Denne begrundelse var

dog noget søgt, idet der ikke blev levet tomtarbejderne tid til at behandle sagen og gi sit standpunkt tilkjende, førend opsigelsen var oversendt forbundet. 5 dage senere blev jern- og metalarbejderne, træarbejderne, Hafsunds fulstærkere og Opjunds kubarbejdere opagt. Medlemmer af flere forbund blev ogsaa inddraget i lockouten, idet alle arbejdere ved Borregaard og Hafsund blev opagt. Saaledes ogsaa de uorganiserede. Denne omstændighed er vel mere end noget andet skiftet til at vise arbejderne veien til organisationen, idet man faar syn for sagen for, at man ikke kan holde sig klar af konflikterne af den grund, at man er uorganiseret.

I Skien blev ogsaa konflikten paa samme maade udvidet, idet arbejderne ved Klosterfosens anlæg og andre af Union & co.s arbejdere, der ikke var opagt af arbejdsmandsforbundet, blev opagt af firmaet.

Ved Embretfos fabrikker, der tilhører samme firma som Union og Skotfos, blev arbejderne lockoutet 1. mai. Foreningen havde tidligere andraget om at faa fri fra kl. 2—11 aften, hvilket ogsaa blev dem indrømmet paa betingelse af at mindst  $\frac{2}{3}$  af arbejderne ønsket det. Den 30. april forlagten bestyrer Skjenneberg, at de arbejdere, der ønsket at være fri, skulde tegne sig paa lister, forat han kunde faa se, om det var  $\frac{2}{3}$ , som ønsket at være fri. Dette fandt arbejderne unødvendigt, idet samtlige 240 mand stod i foreningen, og beslutningen om at være fri var vedtaget enstemmig, ligesom de ogsaa fandt, at det var en forbigaaelse af foreningen, med hvilken fabrikken havde indgaaet overenskomst om løns- og arbejdsforhold. Arbejdet blev derfor stoppet kl. 2, undtagen i de kemiske afdelinger, hvor det vanskeligt lar sig gjøre at faa stoppet for et kort tidsrum. Kl. 11 om aftenen mødte arbejderne op forat begynde arbejdet, men fandt portene lukket, og lensmanden var fremmodt for at hindre, at nogen kom ind i fabrikken. Og ikke nok hermed, men ogsaa de, der arbejdede i de kemiske afdelinger, blev jaget hjem.

Den 26. mai — altsaa 2 dage for lockoutens ikrafttræden ved Borregaard — begyndte forhandlingerne, hvor man først behandlet tvistighederne ved Union og Skot-

fos, uden at enighed opnaaedes. Det samme blev ogsaa tilfældet for Borregaards vedkommende og forhandlingerne afsluttedes den 30. mai. Fabrikkerne var uwillige til at forhøje lønnen for almindeligt dagarbejde. De indrømmet kravets berettigelse, men af hensyn til konsekvenserne for de øvrige bedrifter inden arbejdsgiverforeningen modsatte de sig en forandring. Arbejdsgivernes forhandlere havde intet mandat til at anbefale noget udover det, som fabrikkerne selv tilbød sig at betale. Ved afstemning i foreningerne, der omfattedes af konflikterne, blev arbejdsgivernes tilbud med overvældende flertal forkastet. Dermed var fortsættelse af konflikten besluttet, og arbejdsgivernes strikse holdning og uwillighed til indrømmelser hidførte en langvarig og vidtrækkende konflikt. Den 10. juni var konflikterne gjenstand for behandling i stortinget ved en interpellation af Torgeir Braa. Allerede før havde stortingspræsident Berner bebudet, at han vilde tilbyde sin mægling. Dette blev ogsaa gjort og blev tilbudet modtaget af saavel arbejdsmandsforbundet som arbejdsgiverforeningen. Stortingspræsident Gunnar Knudsen tilbød ligeledes sin mægling angaaende konflikten ved Union og Skotfos. Arbejdsgiverforeningen svarte imidlertid, at de kun kunde modta mæglingen paa den betingelse, at den kom til at bli fælles for alle fabrikker, som da var inddraget i de store konflikter, hvorefter Knudsen svarte med at beklage, at hans tilbud ikke var vedtaget, men at hans tid ikke tillod ham at delta i mæglingen paa den af arbejdsgiverforeningen foreslaaede maade. Det traf ogsaa i langdrag inden det blev noget af med Berners mægling, men endelig den 13. juli samledes parterne og præsident Berner som mægler.

Efter at man i en række møder havde gennemgaaet og diskuteret lønningslisterne efter sidste tilbud fra arbejdsgiverne og efter arbejderne sidste krav samt behandlet endel mere almindelige spørgsmål, endes man i møde den 23. juli om følgende bestemmelser:

1. Betaling for overarbejde blir at beregne med 25 pct. tillæg til ordineret tjeneste for de to første timer efter

ordinær arbejdstid, 50 pct. tillæg for al anden overtid og for søn- og helligdage, samt 100 pct. tillæg for de store høitider jul, paaste og pintsje.

2. Den eventuelle nye tarifs varighed fastsættes til tre aar, regnet fra den dag tarifen underskrives.
3. Tarifens almindelige bestemmelser blir de samme som de i den nylig vedtagne tarif for metalarbejderforbundet opstillede, alene med de mindre væsentlige forandringer, som de forskjellige bedrifter nødvendiggjør.

I møde 24. juli fremsatte præsident Berner følgende forslag til løsning af de mange endnu gjenstaaende tvistepunkter i tariffatserne:

1. Hvor fabrikernes sidste tilbud medfører en lønsforhøielse af mindst  $12\frac{1}{2}$  pct. af den tidligere løn — accepteres tilbuddet af arbejderne.
2. Hvor arbejderne sidste forlangende kun medfører en lønsforhøielse af  $12\frac{1}{2}$  pct. af tidligere løn eller mindre — accepteres forlangendet af arbejdsgiverne. I alle andre tilfælde blir den tidligere løn at forhøje med  $12\frac{1}{2}$  pct. Det forudsættes herved, at de lønningssatser, hvormed der tidligere er opnaadd enighed, godkendes som endelige — og at de enkelte poster i tarifen, ved hvilke der er reist spørgsmål om en reduktion i den tidligere løn, blir gjenstand for særskilt drøftelse og afgjørelse. Endvidere forudsættes, at spørgsmaalet om lønnen for almindeligt dagarbejde (udearbejde) undergis særskilt behandling.

I møde den 25. juli kom præsident Berners forslag under udførligere diskussion. Herunder henstillet præsidenten til arbejdsgiverne at fremkomme med forslag til ændringer, forsaavidt de enten maatte finde procentsatsten  $12\frac{1}{2}$  for høi eller maatte anse det paakravet at opstille forskjellig procentstater for de forskjellige fabrikker. Arbejdsgiverne fandt ikke at kunne efterkomme denne henstilling og erklærte, at de af principielle grunde ikke kunde acceptere præsidentens forslag. I modsætning hertil fremsatte arbejdsgiverne følgende forslag:

Samtlige fabrikker fremsetter paany sine sidste tilbud med følgende ændringer og tillæg:

1. Lønningerne ved Borregaard mølle forhøjes til: Valsepassere kr. 3.70, kvernpassere kr. 3.70, rense- og grystenspaspere kr. 3.40 og tørkere kr. 3.40 pr. dag. Uvede arbejdere betales som almindelige dagarbejdere.
2. Dagarbejderne ved Borregaard og Hafsund betales et tillæg til 3 kr. pr. dag, hvis det — som af arbejderne fremholdt — ved nærmere undersøgelse skulde vise sig, at husleie og livsforholdigheder var saa meget dyrere i Sarpsborgdistriktet end f. eks. ved Union og Skotfos.

Til undersøgelse og bestemmelse af dette foreslaaede valg d'hr. forretningsfører Rich. Hansen og ingeniør N. Berderfen med en opmand, der udsees af departementet for handel og industri.

Arbejderrepræsentanterne udtalte, at de ikke kunde anbefale dette forslag.

Paa arbejdsmandsforbundets og arbejderrepræsentanternes vegne fremstatter hr. Richard Hansen saadant forslag:

Præsident Berners forslag antages som grundlag for lønsansættelsen ved samtlige fabrikker. For affordpriserne vedkommende afrundes priserne til nærmest halve øre. For dagarbejderne afrundes dagsprisen til nærmeste med 5 deleligt tal. Lønnen for almindeligt dagarbejde ved samtlige fabrikker fastsættes ved forhandling mellem de af arbejdsgiverne foreslaaede mænd. Arbejdsgiverne fastholdt ligeoverfor dette sit eget forslag.

Præsident Berner erklærede at kunne tiltræde forslaget om, at lønnen for almindeligt dagarbejde blir at fastsætte af en voldgiftsret som nævnt.

Efter jagens stilling fandt præsident Berner at burde henstille, om ikke samtlige tvistemal burde søges løst ved afgjørelse af en voldgiftsret, sammensat som for et enkelt tvistemal vedkommende foreslaaet. Da denne tanke ikke fik nogen tilslutning, fandt præsidenten ikke opfordring til at fremsætte udtrykkeligt forslag herom.

14 timer efterat denne protokol var undertegnet og uden at jagen engang var

førelagt for Norsk arbejdsgiverforenings centralskyre, modtog arbejdsmandsforbundet følgende skrivelse, undertegnet paa arbejdsgiverforeningens vegne af hr. Axel Amundsen:

“Man tillader sig herved at meddele, at da stortingspræsident Berners mæglingssforslag angaaende konflikterne ved Borregaard, Union co. m. fl. er strandet, har Norsk arbejdsgiverforenings centralskyre i henhold til beslutning af cellulose- og papirfabrikkerne bestemt, at arbejdsstansning skal finde sted ved alle cellulose- og papirfabrikker, som er medlemmer af arbejdsgiverforeningen. Opsigelsen finder sted imorgen. Sjald det af arbejdsgiverne under mæglingen fremstatter forslag blir vedtaget af arbejderne inden opsigelsesfristens udløb den 10. august, blir arbejdsstansningen ikke at iverksætte.”

Efter konference med sekretariatet sendte arbejdsmandsforbundet følgende skrivelse som svar: “Deres skrivelse af dags dato har vi tat til efterretning. Da vi længe har været forberedt paa et saadant skridt fra det ærede centralskyres side, formoder vi denne meddelelse ingenjombest indflydelse vil ha paa arbejderne afstemning over arbejdsgiverne forslag.”

Ved afstemning blandt arbejderne blev arbejdsgiverne tilbud næsten enstemmig forkastet. Følgen af dette var, at lockouten blev udvidet til at omfatte alle papir- og cellulosefabrikker tilsluttet arbejdsgiverforeningen. I det hele var nu følgende fabrikker inddrat i streiken: Aktieselskabet Embretfos fabrikker, Modum, Skotfos papirfabrik, Union co., Union cellulosefabrik, Union co., Borregaard fabrikker, Sarpsborg, aktieselskabet Hafsund julfabrik, Gransfos brug, Lysaker, Klefos papir- og cellulosefabrik, Mojs cellulosefabrik, Mojs, Bønsdalens fabrikker, Krogstad cellulosefabrik, Nedre Eker, Bjøndalens cellulosefabrik, do., Ekers papirfabrik, do., aktieselskabet Papyrus co. Ltd., do., Skotselv cellulosefabrik, Øvre Eker, Rafos cellulosefabrik, Modum, Holmen & Hellefos papirfabrik, Drammen, Kjerulfs & Rydberg, papirfabrik, do., Paper Mills papirfabrik, do., Brager papirfabrik, do., Buskerud papirfabrik, do., Drammenselvens papirfabrik,

Gjeithus, Greaaker cellulosefabrik, Greaaker, Tofte cellulosefabrik, Hurum, Skiens cellulosefabrik (Vadrette), Skien, Skiens papirfabrik, Høfs brug, Hønesfos, Hunsfos fabrikker, Vennessla, Kristianssand S.

Sjald omfattet lockouten ca. 6000 arbejdere.

Efterat lockouten hadde faat dette omfang og man saa, at sagorganisationen tog sagen med ro, forberedt paa at skulle kunne holde ud, blev flere og flere klar over, at arbejdsgiverne ved dette vistnok noget forhastede lockoutdekret hadde skadet sin egen sag betydelig. Sympatien blandt publikum var paa arbejderne side, og pressen tog ivrig til orde for at nye forhandlinger skulde optas. Den 2. august sendte amtmand Platou i Buskerud følgende skrivelse til arbejdsgiverforeningen og arbejdsmandsforbundet:

“Som amtmand i Buskeruds amt, der med sine mange fabrikker paa det soeliggste vil berøres af en mulig lockout, tillader jeg mig indtrængende at henstille til forbundet at samtykke i, at der angaaende de omtvistede lønningsstater ved Borregaard, Union og Skotfos fabrikker optages nye forhandlinger med det formaal om mulig at istandbringe en mindelig ordning. Forjaavidt der maatte opnaaes enighed om optagelse af saadanne nye forhandlinger, henstiller jeg til overveietse, om disse bør føres (helt eller indledningsvis) enten direkte mellem repræsentanter for arbejdsmandsforbundet eller Norsk arbejdsgiverforening eller ved hjælp af valgte mellemmand. Saafremt min bistand maatte ønskes enten under mæglingen eller paa anden maade, staar jeg naarfombest til tjeneste.”

Herpaa sendte forbundet følgende svar:

“I anledning Deres ærede af 2. ds., hvori De tilbyr Deres bistand med istandbringelse af mægling eller forhandling til bilæggelse af den truende lockout i papir- og celluloseindustrien, finder vi at burde udtale: Vi er fremdeles villige til at acceptere et forslag, der tilsigter en ordning af den store og i sine følger vidt-rækkende konflikt. Efter det mislykkede ud-

fold af hr. stortingspræsident Berners mæglingssforslag, anser vi imidlertid en ny mægling i den form lidet hensigtsbærende. Derimod anser vi det heldigere, at der mellem de to organisationer optas direkte forhandlinger paa basis af arbejdsgiverne tilbud og arbejderne sidste forlangende. Kunde det lykkes Dem at faa den anden part, Norsk arbejdsgiverforening, med paa et saadant arrangement, vil vi være Dem taknemmelig herfor. Skulde arbejdsgiverforeningen mod formodning gi det andet alternativ (mægling) sin tilslutning, tør vi udbede os meddelelse herom, og er vi sjaaafald villige til at ta dette under overveietse.”

Arbejdsgiverforeningens centralskyre, der i anledning foreningens aarssmøde var samlet i Trondhjem, besluttet i anledning amtmand Platous henvendelse at gaa til ny forhandling. Forhandlingerne besluttedes indledet paa frit grundlag og fort mellem arbejdsgiverforeningens formand, verkseier Axel Amundsen, og forbundets formand, Rich. Hansen. Trods amtmand Platous henstillelse kunde dog arbejdsgiverforeningen ikke bekvemme sig til at udsætte med iverksættelse af lockouten til forhandlingsresultatet forelaa.

De saaledes etablerede forhandlinger begyndte 9. august. 8 dage efter enedes de 2 forhandlere om en overenskomst, som godkjendtes af forretningsudvalget og sekretariatet. Ved afstemning blandt arbejderne vedtoges overenskomsten med stor majoritet, ligesom arbejdsgiverne paa sin side vedtog overenskomsten. Lockouten blev derefter hævet og arbeidet begyndte mandag den 19. august.

Det opnaaede resultat maa i det store og hele betegnes som en smuk feir for arbejderne.

Tarifferne for Borregaard, Hafsund, “Union” og Skotfos fastsættes gjældende for 3 aar. Fra afslutningen til 1. april 1908 skulde arbejdsgiverne tilbud modtages, mens fra 1. april et yderligere lønstillæg skulde indtræde. Lønnen for dagarbejdere blev ved Borregaard sat til kr. 3.15 straks og 3.25 fra 1. april. Ved dag- og natstift kr. 3.40 pr. stift. Ved Skotfos blev dagarbejderne løn sat til 3 kroner straks og fra 1. april kr. 3.15. Forovrigt



et ikke uvæsentlig tillæg for saavel afford- som daglønssatser.

Angaaende betingelserne for konflik- tens ordning enedes man om følgende overenskomst:

1. Naar overenskomsten med hensyn til lønninger m. v. ved Borregaard og Union er vedtat af parterne, sættes samtlige fabrikker igang efterhvert som det lar sig gjøre.
2. Samtlige arbejdere — organiserede og uorganiserede — indtas i sine tidligere pladse. Dog maa de melde sig hurtigst mulig og senest inden 5 dage fra dato. For dem, der under konflikten har faat andet arbejde, der ikke kan forlades uden opsigelse, skal pladse- ne saavidt mulig holdes aabne ved stedfortrædere, forsaavidt dette lar sig gjøre uden skade for fabrikken.
3. Saavel arbejdere som arbejdsgivere skal bestræbe sig for, at det tidligere gode forhold bibeholdes. Der skal ikke fra de organiserede arbeideres side lægges hindringer for de arbejdere, der har arbeidet under arbejdsstansning, og skal de organiserede som uorganiserede arbejdere gjensidig søge at opretholde et godt forhold. Enhver konflikt skal søges løst ved forhandling og arbejdsstansning maa ikke ivær- sættes af nogen af parterne uden vedkommende hovedorganisations sam- tykke.
4. Den for stansningen ved Embretsfos fabrikker opstaaede tvist angaaende kul- lemperne og rullerne afgjøres ved voldgift efter arbeidets gjenoptagelse.

For organisationen betegnet konflik- tens forløb og afslutning en lysende sejr. Saa sikre beviser paa arbejderens ubrode- lige solidaritetsfølelse, som netop ved den- ne konflikt, har man ikke havt. Ekstrakon- tingenten indløb punktlig og regelmæssig og frafald i rækkerne kunde ikke merkes. Jaksald ogedes medlemsantallet under kon- flikten og begejstringen for og troen paa organisationen ogedes. Samtidig var det ogsaa nævnt, at de i konflikten indbe- fattede ved sin optræden og udmerkede holdning vandt almindelig anerkendelse.

Den i overenskomsten nævnte vold-

gift for Embretsfos afholdtes i september. Tvisten gjaldt rullerne og kultrillerne. Der- ved at rullemaskinernes hastighed var for- mindsket gjorde, at rullerne blev nødt til at opholde sig ved maskinerne hele skiftet (12 timer). Tidligere havde rullerne kun- net gaa hjem til middag, og forlangte nu, at enten skulde hastigheden igjen sæt- tes op eller ogsaa at betalingen blev be- regnet efter 12 timer. Voldgiftsrettens kjendelse gif her rullerne imod.

For kultrillerne er i tariffen lønnen sat til kr. 3.35 pr. 10 timers skift, 6 skift den ene uge og 7 skift den anden uge. Det 7. skift (nat til søndag) betales med 50 procent tillæg. I marts forlangte fa- brikken at gjøre en forandring heri, idet de indskrænktes det 7. skift til et mindre antal timer, og vilde trække fra i kultril- lernes løn. Dette fandt kultrillerne ikke at kunne gaa med paa men forlangte, at den ordning som bestod ved tariffens ikraft- træden skulde fortsætte. Voldgiftsretten gav her enstemmig kultrillerne medhold.

Ved Kalerød cellulosefabrik og pr. Fredrikstad er der ved forhandlinger opnaaet et lønstillæg fra 15—18 pct. Der beskæftiges 30 mand. Arbejdslønnen va- rierer fra kr. 21.00—27.50 pr. uge.

Ved Rjærulf og Rydbergs papirfabrik, Drammen, fik forterer- skerne i juli maaned varsel om, at der vilde ske nedslag i deres affordpris. Da de negtet at gaa med paa nedslaget, blev ogsaa de mandlige arbejdere op sagt. Kon- flikten ordnedes ved forhandling mellem forbundet og fabrikens indehavere. Sor- terererne blev garanteret en timeløn af 40 ore.

Ved Drammens kjesfabrik er lønnen ved forhandling forhøjet med kr. 1.70 pr. uge for samtlige arbejderer.

Bryggeriarbejdernes for- ening i Bergen fik i juli maaned op- rettet en overenskomst, hvorved der op- naaedes at faa ordnede og ensartede ar- bejdsforhold ved byens 3 bryggerier. Uge- lønnen fastsattes til 16 kroner uden fra- drag for helligdage, efter 1 aars arbejde ved bryggeri 17 kroner og efter 2 aar 18

kroner. For enkelte arbejdere er indført 8 timers skift. Overenskomstens varighed er fastsat til 3 aar.

Ved verket i Dunderlands- dalen er efter længere forhandlinger ind- ført overenskomst gjældende i 3 aar. M- levede i mai maaned indleedes under- handlinger med verket om løns- og ar- bejdsvilkaarene. De første forhandlinger førte ikke til noget, hvorfor arbejderne be- sluttet at nedlægge arbeidet, hvis der ikke kunde opnaaes antagelige vilkaar. Kon- flikten omfattet foruden medlemmer af ar- bejdsmandsforbundet ogsaa medlemmer af jern- og metalarbejderforbundet. Paa en rejse, som dette forbunds formand foretog til Nordland, fik han fuldmagt til ogsaa at varetale arbejdsmandsforbundets interes- ser i Dunderlandsdalen, og det lykkedes at afslutte en overenskomst med verket. Mind- steløn for dagarbejdere fastsattes til 35 ore pr. time og for faglærte arbejdere indtil 60 ore pr. time.

Murararbejderne i Kristi- ania nedla i slutten af juli arbeidet, fordi mestrene negtet at forhandle om over- enskomst. Som grund for at forhandlinger ikke kunde komme istand, anførtes fra me- strenes side, at det ikke var mulig at faa samlet mestrene til møde for udpaa hø- sten. Arbeidet blev da nedlagt hos enkelte af de organiserede mestere. Mesterforeningen svarte da med lockout. Efter en tids for- løb kom forhandlinger istand mellem for- bundet og Norsk arbejdsgeberforening. Ved denne forhandling fik arbejderne i alt væ- sentlig sine krav gennemført. Timeløn- nen sattes til fra 45 ore og opover indtil 55 ore.

Sten-, jord- og cementar- bejderne i Kristiania gennemførte i august maaned en overenskomst, den første i sit slags. Overenskomsten er oprettet mel- lem Murmestrenes forening og Kr.a sten-, jord- og cementarbejderes forening. For cementarbejdere, jordarbejdere og graa- stensmurere, som har siddt 21 aar, er fast- sat en mindsteløn af 40 ore pr. time. Ar- bejdstiden er fastsat til 57 timer ugentlig, og overarbejde betales de 3 første timer ef-

ter ordinerer arbejdstid med 25 pct. tillæg, natarbejde med 50 pct. tillæg og helligdags- arbejde med 100 pct. tillæg. Desuden er vedtat en del almindelige bestemmelser og ligeledes regler for forhandling og voldgift angaaende eventuelle tvistigheder. Over- enskomsten gjælder til 1. mai 1910. Den samme overenskomst er ogsaa oprettet mel- lem foreningen og Kr.a entreprenørfor- ening. I betragtning af de uordnede for- hold, som har hersket i grovarbejderbran- chen i Kristiania, hvad løns- og arbejds- forhold angaar, betegner denne overens- komst et stort fremskridt.

Ved samtlige sagbrug og hovle- rier i Fredrikstad er der foregaaet en stærk lønsbevægelse. Tarifferne ved Sel- lebak, Torps og Moum brug opsigedes og nye krav indsendtes. Endvidere reistes lønskrav ved Kier & co.s brug, Søren Wieses, Ludvig Wieses, Arthur Mathie- jens, Bjørneby, J. N. Jacobsens og Valle brug. Sidstnævnte brug samt Bjørneby og Torps brug har ved direkte forhandling med foreningen paa stedet staat ordnet forholdet ved overenskomst, og J. N. Jakobsen, der eier samtlige brug paa Græsvik, har gaaet med paa noksaa betydelige lønstillæg uden at indgaa paa nogen overenskomst, hvilket arbejderne fandt at kunne akceptere. De øvrige brug i vasdraget slog sig derimod sammen under forhandlingerne, der af dem overgaves til arbejdsgeberforeningens cen- tralstyre. Det første udkast til overenskomst blev af forhandlerne færdig og oversendt parterne til udtalelse sidst i juli, hvorefter forhandlerne atter traadte sammen for at oprette det endelige forslag, der forelaa færdig den 27. august. Dette sattes nu under fælles afstemning saavel af arbejds- giverne som arbejderne, og blev af de første enstemmig vedtat og af de sidste med stor majoritet. Hovleriarbejderne ved Sellebak brug, hvilke udgjorde majoriteten af dem, som stemte mod forslaget, negtet imidlertid at boie sig for denne afgjørelse, eftersom overenskomsten for dem vilde medføre løns- reduktion, og da man ved nævnte brug vilde begynde at lønne efter de i tariffen opførte satser, negtet arbejderne at modta lønning og opsa samtidig sine pladse. Over denne arbejderens optræden blev der saa et svare

eplyr, og blev der snart paastand om brud paa overenskomst. Sagen forholdt sig imidlertid sli, at den af forhandlerne udarbejdede overenskomst ikke var nogen helt udarbejdet tarif, men kun et grundlag, hvorefter denne ved hvert enkelt brug skulde opjættes. For en hel del posters vedkommende var afgjørelsen henstødt til forhandling mellem parterne, efterom det viste sig umulig for forhandlerne at faa fuld oplysning om de forhold, som betinget krævede. Som følge af dette kunde ikke de fra arbejderne reiste krav danne noget egentlig grundlag for en fælles forhandling, og følgen var, at forhandlerne i mange tilfælde maatte nøie sig med at opstille en daglon eller lønsløn som norm for de forskellige arbejdsdrag og overlade til parterne at bli enige om affordpriserne. En forudsætning havde det forøvrigt været under forhandlingerne, at nogen lønsreduktion skulde der ikke bli for nogen. Denne forudsætning, der grundet sig paa de fra arbejdsgiverne fremskomne oplysninger, viste sig imidlertid ikke at holde stik. Den 26. og 27. september optoges saa nye forhandlinger, og man enedes da tilslut om, at der for september maaned skulde udlønnes efter den gamle afford, samt at der fra 1. oktober til aarets udgang skulde drives provedrift, hvorefter affordpriserne skulde fastjættes paa grundlag af disse 3 maaeders produktion. Under provedriften skulde arbejderne være garanteret den stipulerede daglon eller udbetales efter de gamle affordjætter, isald de ikke efter de i tarifen opstillede affordjætter kunde tjene daglonen. Desuden gik arbejdsgiverne med paa at betale et tillæg fra 20 til 100 pct. for de dimensioner der var senere at hævle. Dette forslag vedtoges af arbejderne, og opsigelsen toges tilbage. — De her omtalte overenskomster gjælder i 2 aar og betegner for de fleste brugs vedkommende et betragteligt lønstillæg.

I Fredrikshald er der oprettet overenskomster mellem Sagbrugsforeningen og Fredrikshald høljerarbejderforening, Fredrikshalds tømt- og bordhusarbejderforening, Tistedalens fagarbejderforening og Bjørnstadbruggens fagarbejder-

forening. De lønstillæg som her er opnaaet varierer mellem 10 og 25 pct.

Ved Galdens tændstikfabrik oprettedes paa høsten ved forhandling overenskomst angaaende løns- og arbejdsforhold.

Bryggeriarbejderne i Trondhjem fik efter langvarige forhandlinger gennemført overenskomst ved Trondhjem's bryggeri og Aktiebryggeriet gjældende for 4 aar.

Arbejderne ved Sundlokkens smelteværk, Sarpsborg, har i septbr. gennemført en lønstarif, der gjælder i 2 aar. Mindstelønnen for arbejdere over 18 aar er kr. 3.50 med stigende satser for alt fagmæssig, specificeret arbejde.

Ved Furuholmen opstod i august en konflikt, idet arbejderne mente sig berettiget til større opgjør end hvad der fra arbejdsgiveren var opført. Følge den mellem forbundet og Fredrikstad kommerdirektion oprettede overenskomst har arbejderne ret til at øve kontrol med opgjør, og de negtet at modta lønningen og forlangte sagen undersøgt. Da arbejdsbestyreren negtet at foreta nyt opgjør, nedlagdes arbejdet. Arbejdsstansningen blev dog ikke af lang varighed, idet det atter gjenoptoges den følgende dag, efterat bestyreren lovet at foreta en revision af regnskabet. Til denne revision skulde kommerdirektionen og forbundet hver vælge 1 mand. Undersøgelsen gav det resultat, at arbejderne havde ret i sin paastand, og at hver af dem havde krav paa et tillæg af ca. 11 kroner.

Grubearbejderne ved Foldsals værk fremsatte i sommer krav om lønstarif. Da forhandlingerne ikke førte til noget resultat, nedlagdes arbejdet den 7. oktober. I anledning denne konflikt fortes først forhandlingerne mellem Bergverkerne's fagsammenslutning og arbejdsmandsforbundet. I forhandlingerne medtoges efter arbejdsgiverne onske ogjaa Meraker og Killingdals gruber. Forhandlingerne førte dog ikke til noget resultat, idet arbejdsgiverne fremsatte som

endeligt tilbud et forslag, hvis satser laa betydeligt under det af direktoren ved Foldsalen tidligere gjorde tilbud. For om mulig at faa en ordning istand, fremsatte arbejderne forhandlere forslag om at lægge Sulitjelmatarifen til grund for forhandlingerne, hvilket arbejdsgiverne imidlertid afviste. Senere er forhandlinger ført mellem Norsk arbejdsgeberforening og Norsk arbejdsmandsforbund. I disse forhandlinger var ligeledes medtat Killingdals og Merakers gruber, idet arbejdsgiverne havde til hensigt ogjaa at faa ordnet lønsforholdene ved disse gruber samtidig med Foldsals værk. Heller ikke ved disse forhandlinger lykkedes det at opnaa enighed. Forbundets repræsentanter fandt ikke at kunne anbefale det af arbejdsgiverne fremsatte endelige forslag, men vilde forelægge det for grubearbejderne og gi arbejdsgiverforeningen meddelelse inden 4. januar om, hvorvidt arbejderne vedtar forslaget.

Ved Menstad brug ved Skien blev samtlige arbejdere opagt af arbejdsgiveren, fordi de negtet at godkjenne en af ham udarbejdet lønstarif. Foreningens formand er tillige afskediget, fordi han har drevet agitation. Opsigelsen udløb 21. december. Konflikten paagaar fremdeles.

Tarif for træsliberierne. Mellem arbejdsmandsforbundet og arbejdsgiverforeningen paagik i oktober forhandlinger om tarif for samtlige træsliberier hørende under Norsk arbejdsgeberforening. Enighed opnaadtes om en overenskomst, der traadte i kraft 1. uge i november og er uopsigelig indtil 1. november 1910 og videre 1 aar ad gangen, hvis den ikke opjages med 4 mdr.'s varsel. Der opnaadtes et betragteligt tillæg i lønningerne. Mindsteløn for dagarbejdere fastjættes til 3 kr. pr. dag. Overenskomsten omfatter Follum, Høfsfos, Heen, Viul, Haugfos, Labro træsliberier og Meraker brug, Høfs brug, Kongfjagene brug, Bittingfos brug. Træsliberierne inddeltes i grupper, og blev jærlig tarif opjat for hvert sliberi, afpasset efter de stedlige forhold. Men forøvrigt er de almindelige bestemmelser ens for alle.

Arbejderne ved Gjønsjø's fabriker (Vennessla arbejderforening) paabejgndte 16. oktober forhandlinger om overenskomst. Den 29. oktober undertegnedes overenskomsten, som gjælder til 16. oktober 1910. Der opnaadtes en lønsforhøielse, repræsenterende ialt ca. 10,000 kr. pr. aar.

Rebflagerne i Bergen har ved forhandling gennemført tarif i faget omfattende 5 bedrifter. Forhandlingerne bejgndte 14. oktober og efter en række moder opnaadtes enighed om en tarif, der bl. a. fastjætter en forhøielse af 5 ore pr. time — fra 30—35 ore. Arbejdstiden er 60 timer pr. uge. Overenskomsten traadte i kraft 2. november.

Lagerarbejderne hos firmaerne J. E. Mowinkel og Gert Meyer, Bergen, fremsatte i oktober lønskrav. Ved forhandlinger er det lykkedes at gennemføre en lønsforhøielse af fra 2—3 kr. pr. uge.

Kularbejderne og kjørkarlene ved samtlige kulimportforretninger i Kristiania har i november gennemført en overenskomst, der hjemler arbejderne en daglon af kr. 3.50 (tidligere daglon 3 kr.) samt bestemmelser om arbejdstid, overtidsprocenter osv.

Høljerarbejderne ved K.ra høljeri har ved forhandling opnaaet en lønsforhøielse for samtlige dagarbejdere ved bruget paa 10 pct. Ligeledes har dagarbejderne ved Østerhausgaden's høljeri opnaaet en forhøielse af 25 ore pr. dag.

Tobaksarbejdernes forening, Bergen, har ved forhandling gennemført en overenskomst, der bl. a. fastjætter en ugentlig arbejdstid af 54 timer. For en fabriks vedkommende var dette en forkortelse af 6 timer pr. uge og for en anden 4 timer. Mandlige arbejdere betales med 3 kr. pr. dag, og efter 2 aars forløb forhøies lønnen til kr. 3.25 a 3.50. Kvindelige arbejdere over 16 aar betales med 1 kr. pr. dag, efter 1 aar kr. 1.20 og efter 2 aar med kr. 1.50 pr. dag. Overtidsarbejde de 2 første timer efter ordinær

arbeidstid betales med 50 pct. tillæg og nat-, jøn- og helligdagsarbeide med 100 pct. tillæg. Dagløn for rullere og spindere kr. 3.50. Samme dagløn gjælder ogsaa for affordarbeidere, naar ikke affordarbeide udføres. Dagløn for kvindelige rullere og spindere 2 kr. For affordarbeidere er affordrætser fastsat. Tariffen traadte i kraft den 16. november og er gjældende i 3 aar med 3 maaneders forudgaaende opsigelse.

Bed Nandals verks gruber i Telemarken nedlagdes arbeidet den 26. november grundet angreb paa foreningsretten. Arbejderne stiftet i høst en forening tilsluttet arbeidsmandsforbundet. Strafs efter opja bestyreren foreningens formand og 3 af styrets medlemmer. Forhandling har været forsøgt fra forbundets side, men uden resultat. Arbeidsnedlæggelsen omfatter 95 mand.

Bed Engene dynamit fabriek er gennemført en lønstarif efter forhandlinger mellem arbeidsmandsforbundet og Norsk arbejdsgiverforening. Affordrætserne blev gennemgaaende forhøjet, og for dagarbejderne fastsattes en mindsteløn af 3 kroner pr. dag a 9 timer, der paa fabriken er den vanlige arbeidstid. Haandverkere og de, der inde paa fabriken lønnes pr. dag eller pr. time, opnaadde ligeledes et ikke uvæsentlig tillæg. De kvindelige arbejdere har for det meste afford, men endel arbeider ogsaa for dagløn, og blev den mindste betaling for kvinder fastsat til kr. 1.80 pr. dag. Tariffen gjælder til 1. december 1910.

Quosjavaara Kiirunavaara aktiebolaget, Narvik. Fra samtlige grupper af arbejdere ved bolaget, hørende resp. under Norsk arbeidsmandsforbund, Norsk jern- og metalarbejderforbund og Norsk træarbejderforbund, var der indsendt til forbundene krav om lønsforhøielse etc. Forbundene indsendte kravene til sekretariatet, som godkjendte disse og ligeledes var enig i, at de 3 forbund samtidig søgte at fremme sagen. Lønkravene blev i juli maaned oversendt bolaget, og blev forhandling forsøgt. Jern-

og metalarbejderforbundets formand, hr. Ormestad, opholdt sig da i Narvik og ledet sagen. Forhandling blev afvist af chefen for driften i Narvik, hr. oberstlojtnant Ole W. Lund, der erklærede, at han selv skulde klare bolagets affærer. Paa grund af forskellige omstændigheder blev sagen stillet i bero en tid. I oktober blev kravet indsendt paaany jaavel til forvaltningen i Narvik som til direktionen i Sverige. Man fik det svar, at de ikke kunde gjøre noget ved sagen for i december, idet oberstlojtnant Lund for tiden var fraværende i Amerika. Dette var imidlertid ikke arbejderne tilfreds med og opja pladsene paa 14 dage, dog saaledes, at de maanedslønnede opja med 3 maaneders varjel. Da det saaledes blev alvor, kom bolagets direktor i Kiruna til Kristiania sammen med ingeniør Richter fra Narvik. Efter en foreløbig konferance med forbundene reiste disse herrer til Stockholm for at konferere med direktionen, hvorpaa ingeniør Richter et par dage efter kom tilbage og havde fuldmagt til at forhandle om en foreløbig ordning. Saadan forhandling fandt sted 6. november mellem hr. Richter og formændene for de 3 forbund. Da bolaget bestemt erklærede ikke at kunne opta realitetsforhandlinger for dets norske repræsentant kom tilbage, enedes man slutelig om følgende foreløbige overenskomst:

“Mellem undertegnede jagforbund og Quosjavaara—Kiirunavaara aktiebolag er d. d. afsluttet følgende overenskomst:

1. Bolaget er villig til at opta positive forhandlinger med de af arbejderne i Narvik valgte komiteemedlemmer paa grundlag af det under 10. oktober indsendte forslag til tarifoverenskomst.
2. Disse forhandlinger maa under alle omstændigheder være paabegyndt i begyndelsen af januar og maa være tilendebragt inden udgangen af januar 1908.
3. De lønninger, som maatte omforenes ved den endelige forhandling, gjøres gjældende fra 15. november d. a.
4. Forbundene paa sin side garanterer, at den under 26. oktober indleverede opsigelse tages tilbage. Dog forud-

sættes, i tilfælde forhandlingerne blir resultatløse, at arbeidsnedlæggelse kan finde sted fra det samme tidspunkt for jaavel de fast ansatte som for de ikke fast ansatte arbejdere, dog ikke med kortere varjel end 14 dage fra den dag forhandlingerne maatte bryde.

Videre blev det aftalt, at overenskomsten skulde nærmere udformes ved forhandlinger i Narvik mellem parterne inden opsigelsesfristens udløb. Rich. Hansen og M. Ormestad reiste i den anledning til Narvik, og efter konferancer og møder med afdelingerne oversendtes bolaget følgende skrivelse:

Man skal herved meddele, at den mellem aktiebolaget ved dets repræsentant hr. ingeniør Cinar Richter og repræsentanter for de 3 jagforbund under 6. november d. a. oprettede foreløbige overenskomst paa møde 10. ds. er vedtaget af bolagets arbejdere under forudsætning af:

- I. At de af jelskabets nuværende arbejdere, der som følge af indskrænkning enten er eller maatte bli afskediget, fortrinsvis gjenindtages, naar yderligere mandstak tiltrænges.
- II. At forstudspengene for affordlagene fra nu af forhøies til 3 kroner pr. dag.
- III. At overenskomstens punkt 1 ikke skal være til hinder for at opta følgende nye eller ændrede krav under forhandlingerne: (Her følger de nye og ændrede krav for en hel del grupper, der dels tidligere ikke var organiseret og dels fordi der var indtraadt ændrede forhold fra det første kravs indsendelse. Jalt var der som tillæg 14 poster.) Naar der er opjat jaavidt mange nye og fra det oprindelige afvigende forslag, er aarsagen hertil den, at kravet af 24. juli d. a. dels ikke omfattet samtlige grupper og dels at endel af arbejderne stod udenfor organisationen. Siden skrivelsen af 24. juli har imidlertid de forskellige grupper nærmere drøftet kravene og fundet, at en del af dem burde opstilles anderledes. I vor skrivelse af 10. oktober d. a. er disse ændringer dog ikke medtaget, idet vi kun gjen- gir skrivelsen af 24. juli; men naar der nu skal optages positive forhandlinger med det formaal at faa istand en overenskomst

for et bestemt tidsrum, er man med arbejderne enig i, at da bør ogsaa overenskomsten omfatte alle, som har arbeide for bolaget, for derved at undgaa, at der senere for enkelte grupper kan komme særskilte krav, hvilket ogsaa blev gjort opmærksom paa under forhandlingerne i Kristiania. Som ovenfor anført gaar nærværende ud paa, at samtlige disse krav kan behandles ved den endelige forhandling med den nedsatte komite.”

Herpaa indløb fra bolaget følgende svar, der godkjendtes af arbejderne:

“Hermed erkjendes modtagelsen af skrivelse af igaar, hvori meddeles, at arbejderne hersteds har vedtaget den mellem jagforbundene og bolaget under 6. ds. oprettede overenskomst, hvorved arbeidsopsigelsen formelt er tat tilbage. Der er til overenskomsten knyttet visse forudsætninger, som bolaget godkjenner; men for at undgaa enhver misforstaaelse tillader man sig til de tre punkter at knytte følgende bemærkninger: Ad I. Med hensyn til spørgsmaalet om bolagets forhold til arbejdere, som afskediges som følge af arbeidets indskrænkning, da vil vedblivende det princip anvendes, at de samme paa nyt indtages jaajnaart anledning dertil gives. Dette forudsætter selvfølgelig, at personligt forhold ikke har foranlediget afskedigelsen. Ad II. Spørgsmaalet om forstudspengenes størrelse skal ifølge overenskomsten tages med i den endelige forhandling. At afgjøre dette nu vilde saaledes foregribe denne; men paa grund af omstændighederne indrømmer bolaget, at der fra nu af udbetales 3 kroner pr. dag som forstud til affordlagene, og dette indtil den endelige forhandling har fastslaat forstudspengenes størrelse. Ad III. Naar bolager har erklæret sig villig til forhandling med arbejderne, er det selvfølgelig meningen, at alle grupper vilkaar skal behandles, da andet vilde være en uretfærdighed. At kravene ved dette tillæg er ændret kan forsaavidt ikke tillægges nogen afgjørende betydning, da det endelige resultat jo bestemmes ved forhandlingerne.”

De udsatte forhandlinger i denne afseere skal altjaa fortsætte i januar maaned 1908.

Kristiania jældugsfabriks arbejdere fik ifjor ved forbundets bistand oprettet overenskomst for samtlige arbejdere i hækleriet. Dette gav stødet til indmeldelse i foreningen af de andre arbejdsgrupper ved fabriken, hvorfor den ifjor oprettede overenskomst blev opsigt og et nyt lønsregulativ omfattende samtlige mandlige arbejdere ved fabriken blev fremsat. Efter en række forhandlingsmøder opnaaedes enighed om tarif, der i det hele betegner et godt fremskridt i lønningerne.

\*

Ved en række andre bedrifter er ogsaa overenskomst gennemført og lønsforbedringer opnaaet, saaledes ved: Bergens Klædefabrik, Bergens Kamgarmsvæveri, Galdens bomuldsspinderi og væveri, Hommelvik jagbrug, Ristefos træsliberi, Tronstads brug samt for murarbejderne i Stavanger, laste og løsearbejderne i Trædrikshald, jag- og tomtearbejderne i Kristianssand og for vvn nr. 2 ved Roros smeltehytte.

Foruden dette har der i aarets løb været en række forhandlinger angaaende tvist om bestaaende overenskomster og i samme anledning har ogsaa flere voldgiftstjendelser blit afgjort.

For at lette overblikket over de økonomiske fordele, som er opnaaet for arbejderne ved organisationens hjælp, hid sætter vi en tabellarisk oversigt over det opnaaede, udarbejdet paa grundlag af de oplysninger, som er erholdt fra afdelingerne. Trods opfordring er det ikke lykkedes at faa opgaver fra alle foreninger, der har opnaaet lønsforbedringer, hvorfor vi har været henvist til at forbigaa disse. Der til er ogsaa at merke, at opgaverne omfatter kun de organiserede. Men vi ved, at paa mange steder er forholdene saadanne, at en hel del uorganiserede ogsaa nyder godt af frugterne af en lønsbevægelse. Det er synlighedene, som ogsaa skal ha sin andel. I virkeligheden er saaledes det endelige resultat af tarifbevægelsen i aaret for lavt anset.

Arendal—Namlibanens arbejderforening og Frolands

jernbanearbejderforening indsendte i slutningen af 1906 til afdelingsingeniør Jonas Lund følgende krav, ledsaget med en længere motivering:

1. At der herefter indrømmes en mindstelønsfortjeneste af 40 ore pr. time eller 4 kroner pr. 10 timers dag.
2. At der paa forlangende indrømmes 2 maaneders opgjør.
3. Opførelse af barakker.

Paa grundlag af foreningernes skrivelse og ingeniørens svar paa samme, gjorde forretningsudvalget i begyndelsen af 1907 en forestilling til departementet.

Dette foranlediget en hel del overførelser med paategning og henvisning til tidligere udtalelser, og endelig den 6. novbr. kom sagen med en masse dokumenter tilbage fra departementet.

Afdelingsingeniøren fremholder, at med det nuværende administrationspersonale for vie, kan han ikke tilraade, at der træffes nogen bindende ordning med opgjør hver anden maaned. Der kunde imidlertid være spørgsmaal om en anden maade, hvorpaa man delvis kunde yde arbejderne en lettelse til besvarelse af de daglig løbende udgifter, nemlig ved indrømmelsen af en noget større forskudsbetaling. Denne har siden 1899 sædvanlig været beregnet med kr. 2.50 pr. 10 timers dag. Da det kun i enkelte og sjældne tilfælde har forekommet, at affordfortjenesten falder under 3 kroner pr. dagsværk, idet den gennemsnitlig har holdt sig mellem kr. 3.50 og 4 kroner, antages ikke jernbanen at vilde løbe nogen særlig risiko ved at forhøje forskudsbetalingen til kr. 2.80 pr. 10 timers dag, hvilket man eventuelt vil anbefale. — Udgang til ekstraforsud for gifte arbejdere i vintermaanederne, bør som tidligere, efter omstændighederne indrømmes.

Angaaende opførelse af barakker oplyses, at der er opført et beløb af 30,000 kroner til opførelse af arbejderbarakker paa 2. og 3. afdeling. Saadanne barakker vil komme til udførelse ved igangsættelsen af den fulde arbejdsdrift paa de nævnte afdelinger.

Angaaende mindsteløn og lønningdage, henviser jernbanestyreren til hvad er anført i St. medd. nr. 15 1906—1907 og bemærker videre, at man har tilskrevet

afdelingsingeniøren, at man intet har bemærket ved at forskudsbetalingen forhøjes til kr. 2.80 pr. 10 timers dag.

Det egentlige resultat af den gjorte forestilling er altsaa forskudspengenes forhøelse fra kr. 2.50 til kr. 2.80 pr. 10 timers dag.

Haverstingstunellens arbejdere fik paa vinteren godkendelse af krav. I tunellen praktiseres en slags præmieafford, hvorover der var misnoie, samtids som der ønskedes en forhøelse i grundprisen fra 220 kroner til 240 kroner pr. m. Forhandlingskomité blev valgt til at forhandle med ingeniøren, men i mellemtiden indtraadte en forandring i tunnelen, idet at fjeldet blev af den beskaffenhed, at tunneltaget maatte stemples med tommer, og under disse omstændigheder kunde der ikke være tale om nogen bestemt pris. Man samlet sig derfor tilslut om kravet paa en bestemt mindsteløn, og det lykkedes ogsaa at faa ingeniørens ord paa, at dagelønnen ikke skulde gaa under sidste maanedes fortjeneste, hvilken udgjorde kr. 5.50 pr. 10 timers dag. Paa det efterfølgende medlemsmøde i foreningen, vedtoges følgende beslutning: Idet man under de foreliggende omstændigheder lar sig noie med den af afdelingsingeniøren afgivne erklæring, afflutter man foreløbig forhandlingerne.

\*

Kaster man saa et blit tilbage paa aarets begivenheder, kan der vel være et og andet, som man efterpaa ser kunde været gjort anderledes og bedre. Det er jo saa at man lærer saa længe man lever,

som det heder, og hvor der er mange forhold der spiller ind og mange faktorer at regne med, kan det jo hælde, der kan komme ind en fejl.

Naar man tar i betragtning den enorme tilslutning af medlemmer og afdelinger i det sidste, kan man jo skønne, at alle disse kan ikke med det samme ha tilegnet sig reglerne for organisationen og hvordan der i hvert tilfælde skal handles. Saa det har ikke kunnet undgaaes andet end der er forekommet tilfælde, hvor der ikke er handlet fuldstændigt efter lovene, men i betragtning af forbundets store medlemsantal, blir alligevel disse tilfælde saa. Alt ialt naar alle forhold tages med i betragtning, og vi stuer tilbage paa hvad aaret har bragt, saa har vi grund til at være tilfreds med de vundne resultater og med den organisation som har frembragt resultaterne.

Der har fra afdelingerne været stillet store krav til forbundsstyret. Krav om agitation og foredrag, om forhandling og ordning af tvistespørgsmaal, har til stadighed indløbet fra afdelingerne, og i saa stor udstrækning som mulig har styret søgt at efterkomme opfordringerne. Dette har kanske ikke mindst gjort sit til, at de mange konflikter og tvistespørgsmaal, der er kommet op, har kunnet løses saa tilfredsstillende som gjort, og man bør ogsaa i fremtiden sørge for en ordning, hvorved man kan ha tillidsmænd disponible til saa at si med kort varsel at kunne være paa stedet, naar noget kommer paa, der gjør deres nærvær paakrævet.

Tilslut en tak til forbundets medlemmer, for godt samarbejde i det forløbne aar.

# Lønsbevægelsen i 1907.

Køb. no.	Foreningens navn	Bedriftens navn	Antal arbejdere	Opnaet i aarlig lønsmengde tilf. kr.	Oversiktsformidelen gjælder til
76	Seidugsfabr.s arbejderforening, K.ra	Kristiania seidugsfabrik	106	7090.00	1/1 1911
195	Stien	Stiens papirfabrik	60	2184.00	20/8 1910
240	Kvæide og omegn arbejderforening	Sulfidfabrik	40		juni 1911
123	Stjøntaa arbeidsmandsforening		40		
219	Furulunds afdeling		180		
220	Furulunds afdeling		80		
221	Furulunds afdeling		160		
222	Furulunds afdeling		150		
223	Charlotte grubearbejderforening		125	219460.00	
224	Natobskaffens afdeling		125		
225	Hantebakkens		35		
226	Giffens grubearbejderforening		130		
227	Sagmo afdeling		42		
228	Hantens		60		
197	Vennesla arbejderforening	Hunsjø's fabrikker	130	12000.00	16/10 1910
139	Høyene brugs arbejderforening	Høyene brug	105	12474.00	
192	Høyene brugs	Høyene trefabriker	50	6880.00	1/11 1910
209	Ramfoss	Ramfoss trefabriker	38	2550.00	15/4 1908
214	Litledalens liberarbejderforening	Litledalens do.	80	9850.00	1/11 1910
135	Striberarbeidernes forening, Stien	Kittelsens og Grubbe brug	12	613.00	
191	Follum brugs arbejderforening	Follum trefabriker	34	10116.00	1/11 1910
184	Haugfos	Haugfos brug	28	2288.00	1/11 1910
187	Høfs brugs	Høfs	65	13620.00	1/11 1910
172	Tromsølag fagforening	Tromsølag	26	3323.00	
206	Vind brugs arbejderforening	Vind trefabriker	77	6669.00	1/11 1910
84	Klevfos arbeidsmandsforening	Klevfos cellulose- og papirfabrik	53	4725.00	
106	Moss cellulosearbejderforening	Moss cellulosefabrik	70	7500.00	1/3 1908
173	Vadrette arbeidsmandsforening	Moss cellulosefabrik	97	11000.00	20/8 1910
54	Kanheim	Kanheim papirfabrik	10	1216.00	
124	Kattfos cellulose- og papirarb. forening	Kattfos cellulose- og papirfabrik	200	45000.00	14/11 1908
61	Bryggerarbeidernes forening, Bergen	Hania, Halds og Kronvikens bryggerier	78	5720.00	7/6 1910
150	Bryggeriarb.s forening, Trondhjem	Aktiebyggeriet og Trondhjems bryggeri	57	5700.00	31/3 1911
215	Litledalens fagarbejderforening	Saabrottsforeningen, Fredriksfald	92	25064.00	
163	Bryggerarbejderforening "Rosna"	Samtlige klippforretninger i Kristianslund	145	8700.00	
116	Bommelsens guldbearb. forening	Rong Baafens guldbærere	26	2546.00	1/10 1908
143	Drammens brugs- og tomtearb.f.	12 fagbrug og høvlerier i Drammen	400	41184.00	
75	Malslunds rebflagerforening	Malslunds rebbane	9	561.00	
32	Sag- og tomtearbeidernes forening	Dterdals interresjentfab, Kristianslund S	58	2500.00	
73	Hermetikarbeidernes	Stavanger bitfemfabrik	20	2400.00	
10	Støberiarb.s forening, Bergen	De mef. værksteder og støberier, Bergen	52	3840.00	31/3 1911
56			60	4925.00	31/3 1911
66			51	3933.00	31/3 1911
43	Trondhjems afdeling	Strømmens staaftøberi	35	2624.00	31/3 1911
253	Drammenselvens teglværksarb.for.	Trondhjems mekaniske værksted	30	900.00	
97	Mutarbeidernes forening, Kristiania	Drammenselvens teglværk	100	13000.00	1/5 1908
169	Walle fag- og tomtearbejderforening	Kristiania murmætre	61	3300.00	
182	Tobaksarb.s forening, Bergen	Walle damplag	53	2678.00	16/11 1910
202	Rebflagerarb.s	Moltes, Bergens og D. G. Knops tobaksfabr.	114	11622.00	
196	Ddda arbejderforening	5 rebflagerier og Solheims traadfabrik	30	4680.00	
20	Malslunds stenarbejderforening	Malslunds entreprenører	160	33859.00	1/5 1909
175	Kongslagene brugs arbejderforening	Kongslagene brug	40	3498.00	1/11 1910
19	Stenarbeidernes forening, Bergen	Kontraktører i stenarbejderbranchen	46	5740.00	1/4 1909
178	Tofte cellulosearbejderforening	Tofte cellulosefabrik	160	27000.00	1/10 1909
157	Engene & Svætre arbejderforening	Engene dynamitfabrik	99	10500.00	1/12 1910
9	Hyttearbeidernes fagforening, Moss	Døn no. 2 ved Mosses hytte	21	1800.00	
251	Drammens kv. fagforening	Drammens fæstfabrik	19	1680.00	
140	Mosslunds lemtarbejderforening	Mosslunds tommerrende	23	6888.00	
104	Gastværksarb.s forening, Trondhjem	Trondhjems gæstværk	23	468.00	
40	Stoffos arbeidsmandsforening	Stoffos papirfabrik	520	48000.00	20/8 1910
162	Suarums magnetarbejderforening	Suarums magnetværk	54	2000.00	
22	K.ra sten-, jord- og cementarb.s for.	Murmætre og entreprenører	190	29640.00	1/5 1910
58	Cellulosearbeidernes forening	Borregaard fabriker	287		20/8 1910
53	Papitarbeidernes		301		
82	Træerhverv.s		177		
85	Borregaard fag- og tomtearbeiderf.		213		
63	"Samhøls"		472	245000.00	
138	Borregaard carbidarbejderforening		62		
131	Mosslunds julfarbejderforening	Mosslunds fabriker	146		
142	Østfunds fubarbejderforening	Mosslunds fabriker	57		
83	Glemminge fagforening	Høyens brug	300		31/8 1909
144	Torp & Moums fag- og høvlerarb.f.	Torp og Moums brug	238		

Afd. no.	Foreningens navn	Bedriftens navn	Antal arbejdere	Opnaet i aarlig merfortjeneste tilf. fr.	Overenskomsten gælder til
156	Selskab og omegns sag- og høstearb.f.	Selskab brug og Arthur Mathijens brug	234		31/8 1909
159	Hauge	Hauge brug	115		—
161	Visteby	Søren Wielses brug	253	66900.00	—
167	Øresbif	N. C. Salsbjen & co.s brug	70		—
170	Kragersøens	Hjørnebyes brug	76		—
102	Geierfoss glasarbejderforening.	Geierfoss glasværk	57	5500.00	1/10 1909
57	Stemmelad arbejderforening	Stemmelad cementfabrik	157	16300.00	8/4 1908
85	Borregaard sag- og tomtearbejderf.	Stengshøiens sagbrug	40	5000.00	1/4 1909
155	Hvidstiens lenserarbejderforening	Hvidstiens lænse	128	25600.00	Udg. af 1907
160	Furuholmens	Furuholmens do.	140	21000.00	—
190	Holstfos brugsarbejderforening	Holstfos brug	40	8730.00	1/11 1910
229	Wittingfoss arbejdsmandsforening.	Wittingfoss træsliberi	39	3120.00	—
158	Sliberiarbejdernes forening, Meraker	Meraker	45	3500.00	—
248	Sabro sagforening	Sabro træsliperi	81	10530.00	—
136	Stiens arbejdsmandsforening.	"Union" brug	240	18700.00	20/8 1910
79	Murararbejderne, Sarpsborg	Sarpsborg murmestre	35	5400.00	—
168	Bogens arbejderforening	Drotens malmfelter	33	5150.00	1/6 1908
121	Nedre Efers sagforening	Efer og Pappens papirfabriker	110	9600.00	31/12 1909
127	Hellefos træmaskearbejderforening	Hellefos træsliberi	60	4500.00	—
164	Murararbejdernes forening, Stavaanger	Stavaanger murmestre	13	3900.00	—
194	— Drammen	Drammens	31	9300.00	—
216	Høstearbejdernes forening, Dr. hald	Sagbrugsföreningen	120	18720.00	31/12 1908
217	Haldens tomtearbejdere	—	218	34000.00	31/11 1908
234	Tilbedalens tekstilarbejderforening	Haldens bomuldspindveri og væveri	143	17100.00	1/1 1911
128	Hommelvik arbejdsmandsforening	Sagbrugene i Hommelvik	80	8400.00	—
238	Sortikarb.s forening, Dredrikshald	Haldens tendstiftfabrik	73	4380.00	5/10 1909
101	Mo arbejderforening	Dunderlandsværket	115	30700.00	30/6 1910
103	"Nordhjer"	—	90		—
134	Teglværksarb.s forening, Trondhjem	Teglværkene i Trondhjem	34	8000.00	—
250	Hjørnstadbrugens sag- og tomtearb.f.	Hjørnstadbrugens brug	28	4200.00	1/5 1909
170	Kragersøens sag- og høstearb.f.	Kallerød cellulosefabrik	22	3300.00	31/12 1908
39	Lagerarbejdernes forening, Bergen	Gjerdt Meyer og Modinfelts forretninger	66	7100.00	—
130	Drammens papirarbejdernes forening.	Kjerulf og Rødbbergs papirfabrik	33	2470.00	31/12 1909
Tilfammen			10531	1.352.372.00	

ARBEIDERBEVEGELSENS  
ARKIV OG BIBLIOTEK



50240003